Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

4. listopada 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Oduzimanje imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom – Okvirna odluka 2005/212/PUP – Direktiva 2014/42/EU – Područje primjene – Nacionalni kazneni postupak koji može dovesti do oduzimanja nezakonito stečene imovine – Nepostojanje utvrđenja kaznenog djela – Oduzimanje bez osuđujuće presude – Razlozi koji nisu bolest ili bijeg”

U spojenim predmetima C-767/22, C-49/23 i C-161/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ustavni sud, Latvija) odlukama od 8. prosinca 2022., 31. siječnja i 14. ožujka 2023., koje je Sud redom zaprimio 12. prosinca 2022., 1. veljače 2023. i 16. ožujka 2023., u postupcima

1Dream OÜ,

DS,

DL,

VS,

JG (C-767/22),

AZ,

1Dream OÜ,

Produktech Engineering AG,

BBP,

Polaris Consulting Ltd (C-49/23),

VL,

ZS,

* Jezik postupka: latvijski

Lireva Investments LTD,

VI,

FORTRESS FINANCE Inc. (C-161/23),

uz sudjelovanje:

Latvijas Republikas Saeima,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik vijeća, L. Bay Larsen (izvjestitelj), potpredsjednik Suda, T. von Danwitz, A. Kumin i I. Ziemele, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Pikamäe,

tajnik: I. Illéssy i S. Spyropoulos, administratori,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 15. travnja 2024.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za 1Dream OÜ, S. Bērtaitis, *advokāts*,

– za osobe VS, DL i DS, A. Jaunzars, *advokāts*,

– za osobu JG, I. Nikuļceva i A. Voroņko, *advokāti*,

– za osobu AZ, R. Valdemārs, *advokāts*,

– za Produktech Engineering AG, T. Krūmiņš i L. Liepa, *advokāti*,

– za osobu BBP, A. Rasa, *advokāts*,

– za Polaris Consulting Ltd, A. Liepiņš, *advokāts*,

– za osobu VL, L. Lielbriede, *advokāta palīdze*, S. Oborenko i E. Rusanovs, *advokāti*,

– za osobu ZS, A. Ņikiforovs, *jurists*,

– za Lireva Investments LTD, A. Rasa, *advokāts*,

– za osobu VI, D. Siliņa, *advokāte*,

– za FORTRESS FINANCE Inc., L. Baltiņa, *advokāta palīdze*,

– za latvijsku vladu, J. Davidoviča, K. Pommere i S. Zābele, u svojstvu agenata,

– za češku vladu, M. Smolek, T. Suchá i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, I. Naglis, I. Rubene, M. Wasmeier i I. Zaloguin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 11. srpnja 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), Okvirne odluke Vijeća 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom (SL 2005., L 68, str. 49.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 87.), Direktive 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji (SL 2014., L 127, str. 39. i ispravak SL 2014., L 138, str. 114.) i načela nadređenosti prava Unije.

2 Zahtjevi su upućeni u okviru postupaka povodom ustavnih tužbi koje su podnijeli 1Dream OÜ, DS, DL, VS, JG (C-767/22), AZ, 1Dream, Produktech Engineering AG, BBP, Polaris Consulting Ltd (C-49/23), VL, ZS, Lireva Investments LTD, VI i FORTRESS FINANCE Inc. (C-161/23) i koje se odnose na ustavnost nacionalnih odredbi o postupku oduzimanja imovine.

Pravni okvir

Pravo Unije

Okvirna odluka 2005/212

3 Člankom 2. stavkom 1. Okvirne odluke 2005/212 predviđa se:

„Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi mogla oduzeti, u cijelosti ili djelomično, sredstva i imovinsku korist od kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od više od jedne godine, ili imovinu u vrijednosti koja odgovara takvoj imovinskoj koristi.”

Direktiva 2014/42

4 U uvodnim izjavama 5., 15., 16., 21. i 22. Direktive 2014/42 navodi se:

„(5) Donošenjem minimalnih pravila uskladit će se režimi država članica za zamrzavanje i oduzimanje te na taj način omogućiti uzajamno povjerenje i učinkovita prekogranična suradnja.

[…]

(15) Podložno pravomoćnoj presudi za kazneno djelo, trebalo bi biti moguće oduzeti predmete i imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelima ili imovinu čija vrijednost odgovara tim predmetima ili imovinskoj koristi. Takve pravomoćne presude mogu se donijeti i tijekom postupka u odsutnosti. Ako oduzimanje na temelju pravomoćne presude nije moguće, u

određenim bi okolnostima ipak trebalo biti moguće oduzeti predmete i imovinsku korist, barem u slučajevima bolesti ili bijega osumnjičenika ili optuženika. Međutim, u takvim slučajevima postupaka u odsutnosti zbog bolesti ili bijega, postojanje postupka u odsutnosti u državi članici bilo bi dovoljno za usklađenost s ovom obvezom. Ako je osumnjičenik ili optužena osoba pobjegla, države članice trebale bi poduzeti sve razumne mjere i mogu zahtijevati da se osoba u pitanju pozove na sud ili upozna s postupkom oduzimanja.

(16) Za potrebe ove Direktive trebalo bi shvatiti da bolest znači nemogućnost osumnjičenika ili optuženika da prisustvuje kaznenom postupku tijekom duljeg razdoblja, a postupak stoga nije moguće nastaviti u uobičajenim uvjetima. Od osumnjičenika ili optuženika može se zatražiti dokaz bolesti, na primjer liječničko uvjerenje, koji bi sud trebao moći zanemariti ako smatra da je nezadovoljavajuće. Ne bi trebalo utjecati na pravo osobe da je tijekom postupka zastupa odvjetnik.

[…]

(21) Prošireno oduzimanje trebalo bi biti moguće ako je sud siguran da je dotična imovina stečena kriminalnim radnjama. To ne znači da je nužno utvrditi da je dotična imovina stečena kriminalnim radnjama. Države članice mogu predvidjeti da bi, na primjer, moglo biti dovoljno da sud na temelju odmjeravanja vjerojatnosti smatra ili da može opravdano pretpostaviti da je znatno vjerojatnije da [je] dotična imovina […] stečena kriminalnim radnjama, [a ne] drugim aktivnostima. U tom kontekstu, sud mora razmotriti posebne okolnosti slučaja, uključujući činjenice i dostupne dokaze na temelju kojih se može izdati odluka o proširenom oduzimanju. Činjenica da imovina osobe nije u skladu s njezinim zakonitim prihodom može biti jedna od činjenica na temelju koje se dolazi do zaključka suda da imovina proizlazi iz kriminalnih radnji. Države članice mogle bi i odrediti zahtjeve za određena razdoblja u kojima se može smatrati da imovina potječe iz kriminalnih radnji.

(22) Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila. Njom se države članice ne sprječavaju u predviđanju širih ovlasti u okviru njihovog nacionalnog prava, uključujući, na primjer, u odnosu na svoja pravila o dokazima.”

5 Člankom 1. te direktive predviđa se:

„1. Ova Direktiva utvrđuje minimalna pravila o zamrzavanju imovine s ciljem mogućeg naknadnog oduzimanja i o oduzimanju imovine u kaznenim stvarima.

2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje postupke koje države članice mogu upotrebljavati za oduzimanje dotične imovine.”

6 Člankom 2. navedene direktive pojašnjava se:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

1. ‚imovinska korist’ znači svaka ekonomska korist od kaznenih djela, neizravna ili izravna; ona se može sastojati od bilo kojeg oblika imovine i uključuje svako naknadno reinvestiranje ili preoblikovanje izravne imovinske koristi i svaku novčanu pogodnost;

2. ‚imovina' znači imovina bilo koje vrste, neovisno o tome je li materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, odnosno pravni dokumenti ili instrumenti kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu;

3. ‚predmeti' znači bilo koja imovina koja se koristila ili se namjeravala koristiti, na bilo koji način, u cijelosti ili djelomično, kako bi se počinilo kazneno djelo ili kaznena djela;

4. ‚oduzimanje' znači konačno oduzimanje imovine koje je odredio sud u vezi s kaznenim djelom;

[…]

6. ‚kazneno djelo' znači djelo obuhvaćeno bilo kojim od instrumenata navedenih u članku 3."

7 Člankom 4. te direktive, naslovljenim „Oduzimanje", određuje se:

„1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje, u cijelosti ili djelomično, predmeta i imovinske koristi ili imovine čija vrijednost odgovara takvim predmetima ili imovinskoj koristi, podložno pravomoćnoj presudi za kazneno djelo, koja također može proizlaziti iz postupka u odsutnosti.

2. U slučaju da oduzimanje na temelju stavka 1. nije moguće, barem ako je takva nemogućnost rezultat bolesti ili bijega osumnjičenika ili optuženika, države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje predmeta i imovinske koristi u slučajevima kad su kazneni postupci pokrenuti u vezi s kaznenim djelom koje može neizravno ili izravno dovesti do gospodarske koristi, te bi takvi postupci bili mogli dovesti do kaznene presude da se osumnjičeniku ili optuženiku moglo suditi."

8 Člankom 5. Direktive 2014/42, naslovljenim „Prošireno oduzimanje", u stavku 1. predviđa se:

„Države članice donose potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje, u cijelosti ili djelomično, imovine u posjedu osobe osuđene za kazneno djelo koje može neizravno ili izravno dovesti do gospodarske koristi, u slučaju da sud, na temelju okolnosti slučaja, uključujući posebne činjenice i dostupne dokaze, npr. da je vrijednost vlasništva u nerazmjeru sa zakonitim prihodom osuđenika, smatra da dotična imovina potječe od kaznenih radnji."

9 U članku 6. te direktive, naslovljenom „Oduzimanje od treće strane", u stavku 1. navodi se:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje imovinske koristi ili druge imovine čija vrijednost odgovara imovinskoj koristi koju je osumnjičenik odnosno optuženik neizravno ili izravno prenio trećim stranama, ili su je treće strane stekle od osumnjičenika odnosno optuženika, barem ako su te treće strane znale ili su morale znati da je namjera prijenosa ili stjecanja bila izbjegavanje oduzimanja, na temelju konkretnih činjenica i okolnosti, uključujući činjenicu da su prijenos ili stjecanje provedeni besplatno ili u zamjenu za iznos znatno niži od tržišne vrijednosti."

10 Člankom 8. stavcima 1. i 8. navedene direktive određuje se:

„1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da osobe pogođene mjerama predviđenima u okviru ove Direktive imaju pravo na učinkovita pravna sredstva i na pravično suđenje kako bi sačuvale svoja prava.

[…]

8. U postupcima iz članka 5. pogođena osoba ima učinkovitu mogućnost za osporavanje okolnosti slučaja, uključujući posebne činjenice i dostupne dokaze na temelju kojih se smatra da je dotična imovina izvedena iz kriminalnih radnji.”

11 U članku 14. stavku 1. te direktive pojašnjava se:

„[Č]lanak 1. prve četiri alineje i članak 3. Okvirne odluke [2005/212] zamjenjuju se ovom Direktivom za države članice obvezane ovom Direktivom […].”

Uredba (EU) 2018/1805

12 Uvodna izjava 13. Uredbe (EU) 2018/1805 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o uzajamnom priznavanju naloga za zamrzavanje i naloga za oduzimanje (SL 2018., L 303, str. 1.) glasi kako slijedi:

„Ova bi se Uredba trebala primjenjivati na sve naloge za zamrzavanje i sve naloge za oduzimanje izdane u okviru postupaka u kaznenim stvarima. ‚Postupak u kaznenim stvarima’ autonoman je pojam prava Unije kako ga tumači Sud Europske unije, neovisno o sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava. Tim se pojmom stoga obuhvaćaju sve vrste naloga za zamrzavanje i naloga za oduzimanje koji su izdani slijedom postupaka u vezi s kaznenim djelom, a ne samo nalozi obuhvaćeni Direktivom [2014/42]. Njime se obuhvaćaju i druge vrste naloga izdanih bez pravomoćne osuđujuće presude. […]”

Latvijsko pravo

13 Člankom 92. prvom i drugom rečenicom Latvijas Republikas Satversmea (Ustav Republike Latvije, u daljnjem tekstu: latvijski Ustav) određuje se:

„Svatko ima pravo ostvariti svoja prava i legitimne interese pred nepristranim sudom. Svakog se smatra nedužnim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.”

14 U članku 124. stavku 6. Kriminālprocesa likumsa (Zakon o kaznenom postupku) od 21. travnja 2005. (*Latvijas Vēstnesis*, 2005., br. 74), u verziji koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon o kaznenom postupku), navodi se da se u kaznenim postupcima i postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu smatra da su okolnosti kojima se dokazuje nezakonito podrijetlo imovine utvrđene ako tijekom izvođenja dokaza postoje razlozi zbog kojih se može zaključiti da je vjerojatnije da je podrijetlo imovine nezakonito nego zakonito.

15 Člankom 125. stavkom 3. tog zakona predviđa se da se smatra da je imovina kojom su se obavljale aktivnosti pranja novca stečena nezakonito ako osoba koja je uključena u kazneni postupak ne može pružiti vjerodostojna objašnjenja u pogledu zakonitog podrijetla imovine i ako tijelo odgovorno za postupak na temelju svih dokaza može pretpostaviti da je najvjerojatnije da je imovina nezakonitog podrijetla.

16 Člankom 126. stavkom 3.[1] navedenog zakona određuje se:

„Ako osoba koja je uključena u kazneni postupak tvrdi da ne treba smatrati da je imovina stečena nezakonito, dužna je dokazati zakonito podrijetlo te imovine. Ako ne dostavi vjerodostojne informacije o zakonitom podrijetlu imovine u propisanom roku, navedenoj osobi uskraćuje se

mogućnost ishođenja naknade štete koju su joj prouzročila ograničenja naložena u okviru kaznenog postupka u pogledu mogućnosti raspolaganja tom imovinom.”

17 Člankom 626. stavkom 1. tog zakona predviđa se:

„Istražitelj, uz suglasnost državnog odvjetnika zaduženog za istragu, ili državni odvjetnik mogu, kako bi se brzo riješila imovinska pitanja istaknuta u predsudskoj fazi kaznenog postupka i radi ekonomičnosti postupka, iz kaznenog spisa izdvojiti dokumente koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu i pokrenuti postupak ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

1) svi dokazi upućuju na to da je oduzeta ili zaplijenjena imovina stečena nezakonito ili da je povezana s kaznenim djelom;

2) zbog objektivnih razloga prijenos kaznenog postupka na sudove u bliskoj budućnosti (u razumnom roku) nije moguć ili može dovesti do znatnih [i] neopravdanih troškova.”

18 Člankom 627. stavcima 1. do 5. Zakona o kaznenom postupku određuje se:

„(1) U uvjetima iz članka 626. ovog zakona tijelo odgovorno za postupak donosi odluku o pokretanju postupka zbog nezakonitog stjecanja imovine i o prosljeđivanju sudu dokumenata koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu.

(2) Tijelo odgovorno za postupak u svojoj odluci navodi:

1) informacije o činjenicama na temelju kojih se može dokazati povezanost imovine s kaznenim djelom ili nezakonito podrijetlo imovine, kao i o dokumentima koji su iz spisa u kaznenom predmetu izdvojeni tijekom istrage o nezakonitom stjecanju imovine;

2) osobe koje su povezane s imovinom;

3) mjere koje predlaže u pogledu nezakonito stečene imovine;

4) žrtvu, ovisno o slučaju.

(3) Odluka i prilozi prosljeđuju se rajona (pilsētas) tiesi [(Općinski (gradski) sud, Latvija)].

(4) Na dokumente iz spisa koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu primjenjuje se tajnost istrage i u njih mogu izvršiti uvid tijelo odgovorno za postupak, državni odvjetnik i sud koji odlučuje o predmetu. Osobe na koje se odnosi članak 628. ovog zakona mogu pristupiti dokumentima iz spisa uz dopuštenje tijela odgovornog za postupak i u mjeri u kojoj navedeno tijelo to dopusti.

(5) Protiv odluke tijela odgovornog za postupak kojom se odbija zahtjev za pristup dokumentima iz spisa može se podnijeti tužba rajona (pilsētas) tiesi [(Općinski (gradski) sud)] koji odlučuje o predmetu koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu. Sud donosi odluku kojom se ta tužba djelomično ili u potpunosti prihvaća ili odbija. Protiv te odluke ne može se podnijeti pravni lijek. Kako bi sud odlučio o tome ugrožavaju li se pristupom dokumentima iz spisa temeljna prava drugih osoba i javni interes ili otežava li se time ostvarivanje cilja kaznenog postupka, taj sud može zatražiti dokumente iz kaznenog spisa i izvršiti uvid u njih.”

19 U skladu s člankom 628. tog zakona:

„Tijelo odgovorno za postupak odmah osumnjičeniku ili optuženiku i osobi čija se imovina oduzela ili zaplijenila, ako se na te osobe odnosi kazneni postupak o kojem je riječ, ili drugoj osobi koja raspolaže pravom vlasništva nad imovinom o kojoj je riječ, prosljeđuje presliku odluke iz članka 627. ovog zakona […].”

20 Zakonom od 7. listopada 2021. (*Latvijas Vēstnesis*, 2021., br. 202) iz članka 628. Zakona o kaznenom postupku izbrisan je, od 2. studenoga 2021., izraz „osumnjičeniku ili optuženiku i”.

21 U skladu s člankom 630. Zakona o kaznenom postupku:

„(1) Prilikom ispitivanja elemenata koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu sud odlučuje:

1) je li imovina stečena nezakonito ili je povezana s kaznenim djelom;

2) postoje li informacije o vlasniku ili zakonitom posjedniku imovine;

3) ima li osoba zakonsko pravo na imovinu;

4) o mjerama povezanima s nezakonito stečenom imovinom.

(2) Ako sud utvrdi da nije dokazana povezanost imovine s kaznenim djelom ili da imovina nije nezakonitog podrijetla, on donosi odluku kojom se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu.”

22 Člankom 631. Zakona o kaznenom postupku određuje se, u stavku 1., da se „[p]rotiv odluke suda u roku od 10 dana može podnijeti žalba apgabaltiesi [(Okružni sud, Latvija)]” te se u njegovu stavku 3. navodi da „[n]akon ispitivanja žalbe sud može ukinuti odluku rajona (pilsētas) tiese [(Općinski (gradski) sud)] i donijeti odluku koja se navodi u članku 630. ovog zakona”, pri čemu protiv te odluke „nije dopušten pravni lijek”.

Glavni postupci i prethodna pitanja

Predmet C-767/22

23 Financijska sredstva, financijski instrumenti i nekretnine koji pripadaju društvu 1Dream te osobama DS, DL, VS i JG zaplijenjeni su u okviru kaznenih postupaka koji su tijekom 2019. i 2020. pokrenuti uglavnom zbog pranja u velikim razmjerima imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima.

24 Ti su kazneni postupci na dan podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku još bili u fazi istrage.

25 Između 12. ožujka 2021. i 21. veljače 2022. tijelo odgovorno za navedene postupke pokrenulo je u pogledu tih financijskih sredstava, financijskih instrumenata i nekretnina postupke koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu. U tu je svrhu spise tih postupaka proslijedilo nadležnim sudovima.

26 Kad je konkretno riječ o financijskim sredstvima koja pripadaju društvu 1Dream, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (Okružni sud u Rigi, Kazneni odjel, Latvija) odlučio je 7. listopada 2021. u žalbenom postupku da su financijska sredstva društva 1Dream nezakonito stečena. Taj ih je sud stoga odlučio oduzeti i prenijeti u državni proračun. Postupci koji se odnose na imovinu osoba DS, DL, VS i JG prekinuti su.

27 U okviru tih postupaka koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, društvo 1Dream te osobe DS, DL, VS i JG zatražili su od tijela odgovornog za postupak, na temelju članka 627. stavka 4. Zakona o kaznenom postupku, pristup dokumentima iz spisa. Budući da je to tijelo samo djelomično prihvatilo njihove zahtjeve, te su osobe protiv njegovih odluka podnijele pravne lijekove.

28 Budući da su smatrali da ih sustav predviđen člankom 627. stavcima 4. i 5. Zakona o kaznenom postupku stavlja u nepovoljniji položaj u odnosu na tijelo odgovorno za postupak, društvo 1Dream te osobe DS, DL, VS i JG podnijeli su Latvijas Republikas Satversmes tiesi (Ustavni sud, Latvija), odnosno sudu koji je uputio zahtjev, ustavne tužbe protiv tih odredbi i pritom se pozvali na neusklađenost navedenih odredbi s pravom na pošteno suđenje, koje je propisano člankom 92. prvom rečenicom latvijskog Ustava, u vezi s Okvirnom odlukom 2005/212 i Direktivom 2014/42.

29 Kako bi odlučio o tim tužbama, sud koji je uputio zahtjev želi doznati, kao prvo, jesu li Okvirna odluka 2005/212 i Direktiva 2014/42 primjenjive na postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu i koji je predviđen člankom 626. stavkom 1. Zakona o kaznenom postupku.

30 Taj sud u tom pogledu pojašnjava da su kaznena djela koja se progone u okviru kaznenih postupaka koji su u tijeku i koji su odvojeni od postupka koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, među onima navedenima u članku 2. stavku 1. Okvirne odluke 2005/212 i članku 3. Direktive 2014/42.

31 Navedeni sud ističe i da je, za razliku od predmeta u kojima su donesene presude od 19. ožujka 2020., „Agro In 2001” (C-234/18, EU:C:2020:221) i od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo (C-319/19, EU:C:2021:883), postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu uređen pravilima kaznenog postupka.

32 Usto, sud koji je uputio zahtjev pita obuhvaća li članak 4. stavak 2. Direktive 2014/42 oduzimanje imovine u slučajevima u kojima se osuđujuća presuda ne može izreći zbog razloga koji nisu bolest i bijeg osumnjičenika ili optuženika.

33 Taj sud pojašnjava da se postupkom koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu nastoji osigurati brzo, učinkovito i ekonomično rješavanje pitanja istaknutih u predsudskoj fazi kaznenog postupka, koja se odnose na nezakonito podrijetlo imovine ili njezinu povezanost s kaznenim djelom. Utvrđenje prema kojem je imovina nezakonito stečena sud iznosi prije nego što se utvrdi kazneno djelo ili izrekne osuđujuća presuda. Usto, to utvrđenje ne znači da je utvrđeno jedno ili više kaznenih djela.

34 Tako se postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu pokreće odlukom tijela odgovornog za postupak na način da se iz spisa kaznenog postupka izdvoje dokumenti koji se odnose na imovinu obuhvaćenu postupkom koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu ako to tijelo smatra da, s jedne strane, svi dokazi upućuju na to da je ta imovina stečena nezakonito ili da

je povezana s kaznenim djelom i da, s druge strane, zbog objektivnih razloga prijenos postupka na sudove u bliskoj budućnosti ili u razumnom roku nije moguć ili može dovesti do znatnih i neopravdanih troškova.

35 U tim okolnostima tijelo odgovorno za postupak može odlučiti pokrenuti postupak pred sudom, koji tada odlučuje samo o tome je li imovina stečena nezakonito ili je povezana s kaznenim djelom. Nakon što sud pred kojim je pokrenut postupak odluči o tom pitanju, smatra se da je ono konačno riješeno te ga se više ne razmatra u okviru kaznenog postupka tijekom kojeg se pokreće postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu.

36 Ako treba smatrati da su Okvirna odluka 2005/212 ili Direktiva 2014/42 primjenjive u ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev pita, kao drugo, koji je doseg prava osobe čija je imovina obuhvaćena postupkom koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu na pristup spisu tog postupka i, po potrebi, mogu li se zadržati vremenski učinci odredbi koje proglasi neusklađenima s pravom Unije.

37 U tim je okolnostima Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ustavni sud) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Jesu li područjem primjene Direktive 2014/42, konkretno njezina članka 4., i Okvirne odluke 2005/212, konkretno njezina članka 2., obuhvaćeni nacionalni propisi na temelju kojih nacionalni sud donosi odluku o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u zasebnom postupku koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, koji se od glavnog kaznenog postupka odvaja prije nego što se utvrdi počinjenje kaznenog djela i prije nego što se osobu proglasi krivom za to djelo, a u kojima se također predviđa oduzimanje na temelju dokumenata izdvojenih iz kaznenog spisa?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li smatrati da su odredbe kojima se uređuje pristup spisu u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu u skladu s pravom na pošteno suđenje utvrđenim člankom 47. Povelje i člankom 8. stavkom 1. Direktive 2014/42?

3. Treba li načelo nadređenosti prava Unije tumačiti na način da mu se protivi to da ustavni sud države članice, koji odlučuje o ustavnoj tužbi podnesenoj protiv nacionalnog zakonodavstva koje je proglašeno neusklađenim s pravom Unije, presudi da je načelo pravne sigurnosti primjenjivo i da se pravni učinci tog zakonodavstva zadržavaju tijekom razdoblja njegove valjanosti?”

Predmet C-49/23

38 Nekretnine koje pripadaju osobi AZ te financijska sredstva koja pripadaju društvima 1Dream i Produktech Engineering, osobi BBP i društvu Polaris Consulting zaplijenjeni su u okviru kaznenih postupaka koji su od 2012. do 2020. pokrenuti zbog pranja u velikim razmjerima imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima.

39 Ti su kazneni postupci na dan podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku još bili u fazi istrage.

40 U razdoblju od 9. travnja do 8. lipnja 2021. tijelo odgovorno za navedene postupke pokrenulo je u pogledu tih nekretnina i financijskih sredstava postupke koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu. U tu je svrhu spise tih postupaka proslijedilo nadležnim sudovima.

41 Kad je riječ o nekretninama koje pripadaju osobi AZ i o financijskim sredstvima koja pripadaju društvima 1Dream i Produktech Engineering te osobi BBP, ti su sudovi smatrali da nisu nezakonito stečeni te su okončali postupke. Kad je riječ o financijskim sredstvima koja pripadaju društvu Polaris Consulting, nadležni je sud odlučio da su djelomično stečena nezakonito. Taj je sud naložio njihovo oduzimanje u korist države te je u pogledu preostale imovine okončao postupak.

42 Od 22. srpnja do 19. listopada 2021. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (Okružni sud u Rigi, Kazneni odjel), kojem su podnesene žalbe protiv tih odluka, odlučio je da su sve nekretnine i financijska sredstva o kojima je riječ u glavnom postupku, uključujući imovinu društva Polaris Consulting koju se još nije oduzelo, stečeni nezakonito. Ta je imovina stoga oduzeta i prenesena u državni proračun.

43 Budući da protiv odluka Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģije (Okružni sud u Rigi, Kazneni odjel) nisu dopušteni pravni lijekovi u skladu s člankom 631. stavkom 3. Zakona o kaznenom postupku, osoba AZ, društva 1Dream i Produktech Engineering, osoba BBP i društvo Polaris Consulting podnijeli su Latvijas Republikas Satversmes tiesi (Ustavni sud), odnosno sudu koji je uputio zahtjev, ustavne tužbe u kojima su se pozvali na neusklađenost odredbi kojima se ne dopušta takav pravni lijek s pravom na pošteno suđenje, koje je propisano člankom 92. prvom rečenicom latvijskog Ustava, u vezi s Okvirnom odlukom 2005/212 i Direktivom 2014/42.

44 Kako bi odlučio o tim tužbama, sud koji je uputio zahtjev postavlja, kao prvo, ista pitanja o primjenjivosti Okvirne odluke 2005/212 i Direktive 2014/42 kao što su ona navedena u točkama 29. do 35. ove presude.

45 Ako treba smatrati da su ta okvirna odluka ili ta direktiva primjenjive u ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev smatra da bi, kao drugo, trebalo utvrditi zahtijeva li se člankom 47. Povelje i člankom 8. stavkom 6. navedene direktive da se zajamči pravo na pravni lijek protiv naloga za oduzimanje koji je prvi put donesen u žalbenom postupku i, po potrebi, ispitati mogućnost zadržavanja vremenskih učinaka odredbi koje proglasi neusklađenima s pravom Unije.

46 U tim je okolnostima Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ustavni sud) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Jesu li područjem primjene Direktive 2014/42, konkretno njezina članka 4., i Okvirne odluke 2005/212, konkretno njezina članka 2., obuhvaćeni nacionalni propisi na temelju kojih nacionalni sud donosi odluku o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u zasebnom postupku koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, koji se od glavnog kaznenog postupka odvaja prije nego što se utvrdi počinjenje kaznenog djela i prije nego što se osobu proglasi krivom za to djelo, a u kojima se također predviđa oduzimanje na temelju dokumenata izdvojenih iz kaznenog spisa?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li pojam ‚nalog za oduzimanje' u smislu Direktive 2014/42, konkretno, njezina članka 8. stavka 6. druge rečenice, tumačiti na način da ne obuhvaća samo sudsku odluku kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito te se nalaže njezino oduzimanje, nego i onu kojom se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu?

3. U slučaju niječnog odgovora na drugo pitanje, je li u skladu s člankom 47. Povelje i člankom 8. stavkom 6. drugom rečenicom Direktive 2014/42 propis kojim se ne predviđa da osobe koje su povezane s imovinom imaju pravo na podnošenje pravnog lijeka protiv naloga za oduzimanje?

4. Treba li načelo nadređenosti prava Unije tumačiti na način da mu se protivi to da ustavni sud države članice, koji odlučuje o ustavnoj tužbi podnesenoj protiv nacionalnog zakonodavstva koje je proglašeno neusklađenim s pravom Unije, presudi da je načelo pravne sigurnosti primjenjivo i da se pravni učinci tog zakonodavstva zadržavaju do datuma koji je u presudi ustavnog suda utvrđen kao trenutak u kojem sporna odredba prestaje proizvoditi učinke?"

Predmet C-161/23

47 Financijska sredstva i nekretnine koji pripadaju osobama VL i ZS, društvu Lireva Investments, osobi VI i društvu FORTRESS FINANCE zaplijenjeni su u okviru kaznenih postupaka pokrenutih zbog pranja u velikim razmjerima imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima.

48 Ti su kazneni postupci na dan podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku još bili u fazi istrage.

49 Nakon toga je tijelo odgovorno za navedene postupke u pogledu tih financijskih sredstava i nekretnina pokrenulo postupke koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu. U tu je svrhu spise tih postupaka proslijedilo nadležnim sudovima.

50 U okviru navedenih postupaka osobe VL i ZS, društvo Lireva Investments, osoba VI i društvo FORTRESS FINANCE pružili su tom tijelu ili sudovima pred kojima su pokrenuti postupci informacije o zakonitom podrijetlu svoje imovine. Konačnim odlukama donesenima u svim postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, navedeni sudovi utvrdili su da su financijska sredstva i nekretnine o kojima je riječ u glavnom postupku stečeni nezakonito. Ta su financijska sredstva i nekretnine stoga oduzeti i preneseni u državni proračun.

51 Budući da su smatrali da se sustavom dokazivanja predviđenim člankom 124. stavkom 6., člankom 125. stavkom 3. i člankom 126. stavkom 3.[1] Zakona o kaznenom postupku ne jamči jednakost oružja u okviru tog postupka i povređuje načelo pretpostavke nedužnosti, osobe VL i ZS, društvo Lireva Investments, osoba VI i društvo FORTRESS FINANCE podnijeli su Latvijas Republikas Satversmes tiesi (Ustavni sud), odnosno sudu koji je uputio zahtjev, ustavne tužbe protiv tog sustava u kojima su se pozvali na njegovu neusklađenost s pravom na pošteno suđenje i pretpostavkom nedužnosti, koji su propisani člankom 92. prvom i drugom rečenicom latvijskog Ustava, u vezi s Okvirnom odlukom 2005/212 i Direktivom 2014/42.

52 Kako bi odlučio o tim tužbama, sud koji je uputio zahtjev postavlja, kao prvo, ista pitanja o primjenjivosti Okvirne odluke 2005/212 i Direktive 2014/42 kao što su ona navedena u točkama 29. do 35. ove presude.

53 Ako treba smatrati da su ta okvirna odluka ili ta direktiva primjenjive u ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev smatra da bi, kao drugo, trebalo utvrditi je li sustav dokazivanja koji se primjenjuje na postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu u skladu s pravima propisanima člancima 47. i 48. Povelje, kao i s pravima predviđenima člankom 8. stavkom 1. te direktive i, po potrebi, ispitati mogućnost zadržavanja vremenskih učinaka odredbi koje proglasi neusklađenima s pravom Unije.

54 U tim je okolnostima Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ustavni sud) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Jesu li područjem primjene Direktive 2014/42, konkretno njezina članka 4., i Okvirne odluke 2005/212, konkretno njezina članka 2., obuhvaćeni nacionalni propisi na temelju kojih nacionalni sud donosi odluku o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u zasebnom postupku koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, koji se od glavnog kaznenog postupka odvaja prije nego što se utvrdi počinjenje kaznenog djela i prije nego što se osobu proglasi krivom za to djelo, a u kojima se također predviđa oduzimanje na temelju dokumenata izdvojenih iz kaznenog spisa?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li smatrati da su nacionalni propisi o dokazivanju nezakonitog podrijetla imovine u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, kao što su oni utvrđeni u spornim odredbama, u skladu s pravom na pošteno suđenje utvrđenim člancima 47. i 48. Povelje te člankom 8. stavkom 1. Direktive 2014/42?

3. Treba li načelo nadređenosti prava Unije tumačiti na način da mu se protivi to da ustavni sud države članice koji odlučuje o ustavnoj tužbi podnesenoj protiv nacionalnog zakonodavstva koje je proglašeno neusklađenim s pravom Unije, presudi da je načelo pravne sigurnosti primjenjivo i da se pravni učinci tog zakonodavstva zadržavaju tijekom razdoblja njegove valjanosti?”

55 S obzirom na njihovu povezanost, predmete C-767/22, C-49/23 i C-161/23 valja spojiti u svrhu donošenja presude.

Činjenice koje su nastale nakon podnošenja zahtjevâ za prethodnu odluku

56 Nakon podnošenja zahtjevâ za prethodnu odluku, osoba VL zatražila je od suda koji je uputio zahtjev da pojasni ili dopuni prethodna pitanja upućena Sudu zbog toga što je kazneni postupak, od kojeg je odvojen postupak u kojem je njezina imovina oduzeta, okončan a da ona nije proglašena krivom.

57 Sud koji je uputio zahtjev odbio je taj zahtjev odlukom od 30. kolovoza 2024., koju je tajništvo Suda zaprimilo 9. rujna 2024. Naime, podsjetio je na to da je Sudu već naveo da je postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu autonoman i zaseban u odnosu na kazneni postupak u smislu da prvonavedeni ne ovisi o ishodu drugonavedenog. Tako je, u skladu s tom odlukom, Sud obaviješten o tome da postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu može dovesti do oduzimanja, iako se kazneni postupak nakon toga može okončati zbog nedostatka dokaza. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev dodao je u navedenoj odluci da okolnosti na koje se poziva osoba VL ne predstavljaju novi element.

Zahtjevi za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka

58 Aktima podnesenima tajništvu Suda 26. kolovoza 2024. odnosno 4. rujna 2024., osobe JG i VL zatražile su ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

59 U prilog tim zahtjevima osobe JG i VL tvrde da se mišljenje nezavisnog odvjetnika odnosi na elemente o kojima se nije raspravljalo pred Sudom i koji mogu znatno utjecati na odluku koju Sud treba donijeti u ovim predmetima.

60 Osoba JG poziva se, s jedne strane, na određene elemente koji su u tom mišljenju istaknuti radi tumačenja članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42, a o kojima zainteresirane osobe nisu raspravljale. S druge strane, osoba JG ističe da tumačenje te odredbe može utjecati i na tumačenje Direktive (EU) 2024/1260 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. travnja 2024. o povratu i oduzimanju imovine (SL 2024./1260, L). Međutim, donošenje te direktive, do kojeg je došlo nakon rasprave, predstavlja novi element.

61 Kad je riječ o osobi VL, ona navodi da je kazneni postupak koji je pokrenut protiv nje okončan a da nije proglašena krivom. Prema mišljenju osobe VL, valja raspraviti o pravnim posljedicama koje nastaju iz okolnosti da se kazneni postupak koji se odnosi na počinitelja kaznenog djela može okončati iako je već naloženo oduzimanje imovine u okviru postupka koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu i koji je pokrenut tijekom navedenog kaznenog postupka.

62 U tom pogledu valja podsjetiti na to da u skladu s člankom 83. svojeg Poslovnika Sud može u svakom trenutku, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, osobito ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili ako stranka iznese, nakon zatvaranja tog dijela postupka, novu činjenicu koja je takve prirode da je od odlučujućeg utjecaja na odluku Suda ili pak ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se još nije raspravljalo.

63 Valja podsjetiti i na to da Statut Suda Europske unije i Poslovnik ne predviđaju mogućnost da stranke podnose očitovanja na mišljenje nezavisnog odvjetnika (presuda od 31. siječnja 2023., Puig Gordi i dr., C-158/21, EU:C:2023:57, t. 37. i navedena sudska praksa).

64 Nadalje, na temelju članka 252. drugog stavka UFEU-a, dužnost je nezavisnog odvjetnika da, djelujući posve nepristrano i neovisno, javno iznosi obrazložena mišljenja o predmetima u kojima se u skladu sa Statutom Suda Europske unije zahtijeva njegovo sudjelovanje. Sud nije vezan ni mišljenjem nezavisnog odvjetnika ni obrazloženjem koje je dovelo do tog mišljenja. Stoga neslaganje jedne od stranaka s mišljenjem nezavisnog odvjetnika, bez obzira na pitanja koja je ondje razmatrao, ne može samo za sebe biti opravdan razlog za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka (presuda od 31. siječnja 2023., Puig Gordi i dr., C-158/21, EU:C:2023:57, t. 38. i navedena sudska praksa).

65 U ovom slučaju valja istaknuti, s jedne strane, da elementi na koje se osoba JG poziva u potporu svojem zahtjevu za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka ne predstavljaju argumente o kojima se nije raspravljalo pred Sudom i na temelju kojih treba odlučiti u ovim predmetima. Konkretno, zainteresirane osobe mogle su na raspravi, koja je bila zajednička u tim predmetima i na kojoj je osoba JG sudjelovala, iznijeti pravne elemente koje su smatrale relevantnima kako bi Sudu omogućile da odgovori na pitanja suda koji je uputio zahtjev, uključujući na pitanje koje se odnosi na tumačenje članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42. Konkretnije, na tu se odredbu odnosilo pitanje Suda na koje se od tih zainteresiranih osoba tražio odgovor na toj

raspravi. S druge strane, kad je riječ o argumentu osobe JG koji se temelji na Direktivi 2024/1260, najprije valja istaknuti da se na tu direktivu uopće nisu odnosili zahtjevi za prethodnu odluku. Usto, u skladu s njezinim člankom 33., rok za prenošenje navedene direktive određen je na 23. studenoga 2026., tako da će po potrebi biti na sudu koji je uputio zahtjev da Sudu uputi zahtjev koji se odnosi konkretno na tu direktivu i eventualnu relevantnost njezinih odredbi.

66 Kad je riječ o elementima koje ističe osoba VL, valja istaknuti, kao što to ističe sud koji je uputio zahtjev, da informacije koje je pružio taj sud uključuju, već od podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku u predmetu C-161/23, okolnost da se kazneni postupak koji se pokrenuo protiv navodnih počinitelja kaznenog djela može voditi za vrijeme odvijanja postupka koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu i da može dovesti do okončanja a da se u odnosu na tog počinitelja ne donese osuđujuća presuda, iako postupak koji se odnosi na tu imovinu može u međuvremenu dovesti do oduzimanja. Iz toga slijedi da su zainteresirane osobe imale priliku iznijeti svoja stajališta u tom pogledu.

67 Naposljetku, Sud smatra da raspolaže svim elementima potrebnima za odlučivanje.

68 S obzirom na prethodna razmatranja, Sud smatra, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da nije potrebno odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

O prethodnim pitanjima

Prva pitanja u predmetima C-767/22, C-49/23 i C-161/23

69 Najprije valja podsjetiti na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda, uspostavljene člankom 267. UFEU-a, na Sudu da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. Sud u tu svrhu mora, ovisno o slučaju, preoblikovati pitanja koja su mu postavljena nakon što na temelju svih informacija koje mu je pružio nacionalni sud, a osobito na temelju obrazloženja odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, odredi elemente prava Unije koje je potrebno protumačiti s obzirom na predmet spora (presuda od 29. srpnja 2024., CU i ND (Socijalna pomoć – Neizravna diskriminacija), C-112/22 i C-223/22, EU:C:2024:636, t. 30. i navedena sudska praksa).

70 U tom pogledu iz zahtjevâ za prethodnu odluku proizlazi da su nacionalni propisi o kojima je riječ u glavnom postupku obuhvaćeni nacionalnim pravilima kaznenog postupka i da se njima predviđa, u slučaju kad je protiv osobe pokrenut kazneni progon zbog kaznenog djela, ali u situaciji u kojoj zbog objektivnih razloga prijenos postupka na sudove u bliskoj budućnosti nije moguć ili može dovesti do znatnih i neopravdanih troškova, mogućnost pokretanja postupka zbog nezakonitog stjecanja imovine, koji može dovesti do oduzimanja imovine. U skladu s tim propisom, nadležni sud može naložiti oduzimanje imovine ako je očito da je ta imovina stečena nezakonito ili povezana s kaznenim djelom. Međutim, taj se postupak ne odnosi na utvrđenje kaznenog djela zbog kojeg su ti kazneni postupci pokrenuti i ne ovisi o utvrđenju tog kaznenog djela do kojeg dolazi sud pred kojim su ti postupci pokrenuti.

71 Stoga, s obzirom na prethodno navedeno, valja smatrati da sud koji je uputio zahtjev prvim pitanjima u predmetima C-767/22, C-49/23 i C-161/23, koja valja ispitati zajedno, u biti pita treba li Okvirnu odluku 2005/212 i Direktivu 2014/42 tumačiti na način da je područjem primjene tih akata obuhvaćen nacionalni propis kojim se predviđa da je tijekom kaznenog

postupka namijenjenog provjeri je li neka osoba počinila kazneno djelo moguće pokrenuti postupak u kojem se na temelju dokumenata iz spisa kaznenog postupka oduzima nezakonito stečena imovina, u slučaju kad se taj postupak oduzimanja ne odnosi na utvrđenje takvog kaznenog djela te iako nijedan razlog povezan s bolešću ili bijegom te osobe ne sprečava njezino pojavljivanje pred sudom.

72 U tom pogledu valja podsjetiti na to da su Okvirna odluka 2005/212 i Direktiva 2014/42, koja je u skladu sa svojim člankom 14. stavkom 1. djelomično zamijenila odredbe te okvirne odluke, akti koji su doneseni u području pravosudne suradnje u kaznenim stvarima (vidjeti u tom smislu presude od 19. ožujka 2020., „Agro In 2001”, C-234/18, EU:C:2020:221, t. 52. i 53. i od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, t. 32. i 33.).

73 Tim se aktima države članice obvezuje da donesu minimalna zajednička pravila o oduzimanju sredstava i imovinske koristi pribavljenih kaznenim djelima, kako bi se olakšalo uzajamno priznavanje sudskih naloga za oduzimanje donesenih u okviru kaznenih postupaka (vidjeti u tom smislu presude od 19. ožujka 2020., „Agro In 2001”, C-234/18, EU:C:2020:221, t. 56. i od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, t. 36.).

74 U tu se svrhu člankom 2. stavkom 1. Okvirne odluke 2005/212 i člancima 4. do 6. Direktive 2014/42 propisuje državama članicama da predvide takvo oduzimanje u određenim slučajevima (vidjeti po analogiji presudu od 21. listopada 2021., Okražna prokuratura – Varna, C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864, t. 48.).

75 Valja istaknuti da se u tim slučajevima, kao što se to pojašnjava u tekstu odredbi navedenih u prethodnoj točki ove presude, pretpostavlja da postoji povezanost oduzimanja s kaznenim djelom. U tom se pogledu pojam „oduzimanje” u članku 2. točki 4. te direktive definira kao „konačno oduzimanje imovine koje je odredio sud u vezi s kaznenim djelom”.

76 Stoga se Okvirna odluka 2005/212 i Direktiva 2014/42 primjenjuju samo u navedenim slučajevima. Osim toga, takvo je razgraničenje područja primjene te direktive potvrđeno u uvodnoj izjavi 13. Uredbe 2018/1805, iz koje proizlazi da se, za razliku od te uredbe, odlukama obuhvaćenima Direktivom 2014/42 ne nastoje obuhvatiti svi nalozi za oduzimanje koji se izdaju nakon postupka povezanog s kaznenim djelom.

77 U tom kontekstu valja podsjetiti na to da se, kao prvo, u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1., u vezi s njezinim uvodnim izjavama 5. i 22., Direktivom 2014/42 utvrđuju minimalna pravila koja se, među ostalim, odnose na oduzimanje imovine u kaznenim stvarima.

78 Kao drugo, Sud je odlučio da minimalnim pravilima propisanima Okvirnom odlukom 2005/212 i Direktivom 2014/42 nisu obuhvaćeni nacionalni propisi koji se odnose na oduzimanje sredstava i imovinske koristi koji potječu od nezakonitih radnji koje nalaže sud države članice u okviru ili nakon postupka koji se ne odnosi na utvrđenje jednog ili više kaznenih djela (vidjeti u tom smislu presude od 19. ožujka 2020., „Agro in 2001”, C-234/18, EU:C:2020:221, t. 57. i 62.; od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, t. 37., 39. i 41. i od 9. ožujka 2023., Otdel „Mitničesko razsledvane i razuznavane”, C-752/21, EU:C:2023:179, t. 40.).

79 Konkretno, područjem primjene tih tekstova nije obuhvaćen nacionalni postupak kojim se, iako je pokrenut na temelju informacije da je osoba optužena da je počinila određena kaznena djela, isključivo nastoji utvrditi je li imovina stečena nezakonito te se vodi neovisno o eventualnom kaznenom postupku koji je pokrenut protiv navodnog počinitelja kaznenih djela kao i o ishodu takvog postupka, a osobito o eventualnoj osuđujućoj presudi protiv navedenog počinitelja (vidjeti u tom smislu presude od 19. ožujka 2020., „Agro In 2001”, C-234/18, EU:C:2020:221, t. 60. i od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, t. 38.).

80 Iz prethodno navedenih razmatranja proizlazi da se ne može smatrati da je Okvirnom odlukom 2005/212 ili Direktivom 2014/42 uređen postupak kojim se, iako je predviđen nacionalnim pravilima kaznenog postupka, isključivo nastoji utvrditi je li imovina stečena nezakonito na temelju dokumenata iz spisa izdvojenih iz postupka koji se odnosi na utvrđivanje jednog ili više kaznenih djela iz tih akata, pri čemu sud pred kojim je pokrenut postupak oduzimanja nije ovlašten u okviru tog postupka utvrđivati postoji li takvo kazneno djelo te se to utvrđenje ne iznosi tijekom postupka koji se odnosi na utvrđivanje jednog ili više kaznenih djela.

81 Naime, s jedne strane, iako okolnost da je postupak oduzimanja uređen nacionalnim pravilima kaznenog postupka može predstavljati naznaku da postoji potrebna povezanost između postupka oduzimanja i utvrđenja kaznenog djela, ona sama po sebi nije odlučujuća da bi se smatralo da je takav postupak oduzimanja obuhvaćen područjem primjene Okvirne odluke 2005/212 ili Direktive 2014/42.

82 S druge strane, članak 4. stavak 2. te direktive ne dovodi u pitanje isključivanje iz područja primjene Okvirne odluke 2005/212 i Direktive 2014/42 postupka oduzimanja kojim se isključivo nastoji utvrditi je li imovina stečena nezakonito, pri čemu sud pred kojim je pokrenut postupak nije ovlašten utvrditi postoji li kazneno djelo ako takvo djelo prethodno već nije utvrđeno.

83 U tom se pogledu tom odredbom predviđa da, u slučaju da oduzimanje na temelju članka 4. stavka 1. Direktive 2014/42 nije moguće, barem ako je takva nemogućnost rezultat bolesti ili bijega osumnjičenika ili optuženika, države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje predmeta i imovinske koristi u slučajevima kad su kazneni postupci pokrenuti u vezi s kaznenim djelom koje može neizravno ili izravno dovesti do gospodarske koristi, te bi ti postupci mogli dovesti do kaznene presude da se osumnjičeniku ili optuženiku moglo suditi.

84 Kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 27. svojeg mišljenja, slučajevi u kojima se člankom 4. stavkom 2. Direktive 2014/42 državama članicama nalaže da donesu mjere koje omogućuju oduzimanje definiraju se kao suprotnost slučajevima predviđenima u članku 4. stavku 1. te direktive.

85 Naime, potonja se odredba odnosi na oduzimanje predmeta i imovinske koristi koji pripadaju osumnjičeniku ili optuženiku ili imovine čija vrijednost odgovara vrijednosti tih predmeta ili te imovinske koristi, koji se upotrebljavaju za kazneno djelo ili proizlaze iz kaznenog djela zbog kojeg je donesena pravomoćna osuđujuća presuda u odnosu na osumnjičenika ili optuženika (vidjeti u tom smislu presude od 21. listopada 2021., Okražna prokuratura – Varna, C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864, t. 55. i od 12. svibnja 2022., RR i JG (Zamrzavanje vlasništva/imovine trećih osoba), C-505/20, EU:C:2022:376, t. 50.).

86 Suprotno tomu, članak 4. stavak 2. Direktive 2014/42 odnosi se, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 15. te direktive, na slučaj kad takvo oduzimanje nije moguće zbog toga što se osumnjičenik ili optuženik u određenim okolnostima nije pojavio pred sudom, barem u slučaju bolesti ili bijega tog osumnjičenika ili optuženika, ali kad je kazneni postupak pokrenut u vezi s kaznenim djelom koje može izravno ili neizravno dovesti do gospodarske koristi te bi navedeni postupak bio mogao dovesti do kaznene presude da se navedenom osumnjičeniku ili optuženiku moglo suditi.

87 Iz toga slijedi da je za oduzimanje predviđeno člankom 4. stavkom 2. Direktive 2014/42, iako se odnosi na „predmete" i „imovinsku korist" u smislu članka 2. točaka 1. i 3. te direktive, potrebno da, neovisno o bilo kakvoj osuđujućoj presudi u odnosu na počinitelja kaznenog djela, osnovanost tog kaznenog djela može ocijeniti sud koji je naložio oduzimanje.

88 Stoga se članak 4. stavak 2. Direktive 2014/42 ne odnosi na postupak, kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, koji omogućuje brzo oduzimanje, nego čiji cilj nije utvrditi da postoji kazneno djelo.

89 S obzirom na prethodno navedena razmatranja, na prva pitanja u predmetima C-767/22, C-49/23 i C-161/23 valja odgovoriti da Okvirnu odluku 2005/212 i Direktivu 2014/42 treba tumačiti na način da područjem primjene tih akata nije obuhvaćen nacionalni propis kojim se predviđa da je tijekom kaznenog postupka namijenjenog provjeri je li neka osoba počinila kazneno djelo moguće pokrenuti postupak u kojem se na temelju dokumenata iz spisa kaznenog postupka oduzima nezakonito stečena imovina, u slučaju kad se taj postupak oduzimanja ne odnosi na utvrđenje takvog kaznenog djela te iako nijedan razlog povezan s bolešću ili bijegom te osobe ne sprečava njezino pojavljivanje pred sudom.

Druga i treća pitanja u predmetima C-767/22, C-49/23 i C-161/23 te četvrto pitanje u predmetu C-49/23

90 S obzirom na odgovor na prva pitanja u predmetima C-767/22, C-49/23 i C-161/23, nije potrebno odgovoriti na ostala pitanja u tim predmetima koja su Sudu postavljena u slučaju potvrdnog odgovora na ta prva pitanja, ne dovodeći u pitanje utvrđenje suda koji je uputio zahtjev o eventualnoj primjenjivosti na glavne postupke Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.) ili Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.).

Troškovi

91 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. Predmeti C-767/22, C-49/23 i C-161/23 spajaju se u svrhu donošenja presude.

2. Okvirnu odluku Vijeća 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom i Direktivu 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji,

treba tumačiti na način da:

područjem primjene tih akata nije obuhvaćen nacionalni propis kojim se predviđa da je tijekom kaznenog postupka namijenjenog provjeri je li neka osoba počinila kazneno djelo moguće pokrenuti postupak u kojem se na temelju dokumenata iz spisa kaznenog postupka oduzima nezakonito stečena imovina, u slučaju kad se taj postupak oduzimanja ne odnosi na utvrđenje takvog kaznenog djela te iako nijedan razlog povezan s bolešću ili bijegom te osobe ne sprečava njezino pojavljivanje pred sudom.

Potpisi